

Salâh Bîrsel

Gandhi ya da
Hint Kirazının
Gölgesinde

Deneme

İÇİNDEKİLER

Gandhi ya da Hint Kirazının Gölgesinde	7
Sol Ayağıyla Düşünen Adam	39
Dimağı Kokulu Kafalar	58
Paris'in Gizli Yaşamı	68
Sözcükler	90
Okul Günleri	93
Gözler	96
Kolyeli Yeşil Papağan	108
Seyirci Sahneye Çıkıyor	115
1940 Kuşağı	118
Ek: 1940 Kuşağı'nın Ortak Bildirgesi (Abidin Dino – Sait Faik)	122

Gandhi Ya da Hint Kirazının Gölgesinde

Ey okurcuk, canlı ve cansız yayınımız adına hepinize manzara l p yle boyanmış ve de süt beyaz atlara binmiş sabahlar dileriz.

Selamdan sonra söz şudur ki, Fransız yazarlarından Lanza Del Vasto, Hindistan'a sevgisi yüzünden gitmemiştir. O eski bilgelik memleketinde aradığı, Modern Batı sorunlarının, yani savaşla adaletsizliğin c z m d r.

"Sıcak helvalar, karayıkımlar, ayakoyunları, kazanç hopur-k p rleri ve de lomlomlar arasında bocalayan dünyanın gir-disini, cıktısını sezmek için toplumbilimci olmaya gerek yok." diyordur.

Lanza, kimse kimseyi  ld rmezse dünyada savaş diye birşey kalmayacağına inanır.

Yazarımız İncil'de istediğini bulamamıştır. İncil: "İyi insanlar dünyayı ele geçireceklerdir." diyordur ama dünyanın, feleğin çemberinden birkaç kez fırl fırl geçmiş kellepuşlarla, bağında  z m yetişmeyen zorbalar arasında paylaşıldığı g r lm ştir. İncil'in: "Kılıcını kullanan kılıçla öldürülecektir." diye gözdağı vermesi de lafı g zafıtan başka birşey değildir. Çünkü kimse elindeki silahı bırakmıyordu.  st ne üstlük, kimse de ukur-ları meydanda t fekbazlara, ya da ömür harmanına kuduz ateşi salanlara "silahınızı atın" demiyordur.

Sonunda Lanza, Gandhi'yi yoklamayı düşünür.

Onun serüvenini çok önceleri okumuştur. Ne ki; efsanelerin, eski yiğitlik öykülerinin okunması türünden yapmıştır bu işi. Hayda be maşallah çekmiştir. Oysa olaylar her gün daha azıya tırmanmakta, Gandhi'nin yüzü de Lanza'ya "Gel, bana doğru gel" fıştığı atıyordu.

Lanza, bizim barışsever Hintlinin Sabarmati'deki kulübesine gelip dayandığı vakit, onu verandanın aşağısında, toprağın üstüne oturmuş bulur.

Gandhi iri ellerinin avucuyla toprağa vuruyor, Lanza'yı yanına çağırıyordu. Kocaman ve az biraz çatlak gözleri, metal gözlüklerinin arkasından gülümsüyordu. Gelen konuğa yani bilinmeyen yolcuya, – Lanza habersiz gelmiştir – kendisine ne biçim bir ilgi duyduğunu sorar.

Daha ilk andan, konuğuna oğluymuş gibi bakmaya başlamıştır. Lanza ise ona soru sormak istemez. Bunu gereksiz bulur. Karşısında onun yaşadığını görüyordu ya; bu, kendisine yetiyordu. Daha sonra, Mahatma'yı çıkırığının üstüne bir keman gibi abanarak iplik eğirirken gördüğü vakit bile efrenç tayfaları ve tilmizleri gibi ona: "İngilizleri bu savaş makinesiyle mi memleketinizden kovalayacaksınız?" sorusunu fırlatmamıştır.

Konuğumuzun dikkatini ilk, Büyük Hintlinin temizliği çelmiştir. Sırtında lekesiz *khaddar*'dan, o elde dokunmuş kumaştan, bir peştemal vardır. Doğrusu Gandhi tüm Hinduların *khaddar*'la dikenmelerini istiyordu. Bu, Gita'nın öğretisini yürür kılacak, tapınmanın yana kaymasına engel olacaktır.

Ay okurcuk, En Aydınlik İhtiyarın derisi eski-püskü bir fil-dişi rengindedir. Yüzü saydamdır. Ustura ile kazınmış kafası pırlı mı pırlıdır. Kulakları koskoca iki yelken. Burnu sivri ve etli. Ağzında ise diş, nanay yavrum nanay. Bakışları buyurgan bir adamla karşı karşıya olduğunuz izlenimini verir. Bellisiz ve oyunbaz yüz kırışıklıkları gözlerini daha anlamlı kılmaktadır.

200-300 milyon üzerinde başbuğluk kurmuş olan bu adam, birçok bakımdan, Hindistan'da sık sık ortaya çıkan mürşitlere,

gurulara benziyordu. Hindistan'daki toplumsal ve siyasal yapıyı değiştirmekten çok insanoğlundaki kötülük eğilimini ortadan kaldırmaya çalışıyordu. Kişiliğinden bir çeşit büyü, bir çeşit manyetizma yılmazlığı fışkırmaktadır. Gel gelelim boyu bücür mü bücürdür. Gövdesi çıplaktır. Ama kemikleri ince değildir. Haaa, güzellikle de hiçbir aldısı verdisi yoktur. İtalyan denemecisi Giovanni Papini onu *fotoğraflerinden* de çirkin ve sıska bulmuştur. Ne ki, bu çirkinliğin de cimcime bir yanı vardır. Tüm yüzünden daha büyük olan ağzı, viyak viyak, yeni doğmuş bir çocuğu andırıyor.

Özel yaşamı da ermişliğe giden bir yolda olduğunu ortaya koyuyordu. Çevresindeki tüm zenginliklere ve Urfayağlı konfora paydos çekmiştir. Yoksuldan yoksul köylüler gibi yaşıyor. Gezilerinde, dördüncü mevki vagonlarda yolculuk eder. Kendi çamaşırlarını kendi yıkar. Ev işlerine de omuz verir. Karısını kendi elleriyle doğurtmuştur. Sağlık bilgisini yaygın duruma getirmek için, geçtiği köylerde lağım yoksa, onlara kendi elceğiyle lağım da açar. On üç yaşında iken evlendirdikleri karısı Ba (Kasturbay) da ona ayak uydurmuştur. Evleri yoksa da kulübeleri vardır. Onlara *Ashram* adını vermiştir. Öğrencileri için de onlardan yaptırmıştır. *Ashram*larda Hintliler ya da Avrupalılar – çünkü kimi Avrupalılar da Mahatma'nın izinden geliyordu – iplik eğirir, kumaş dokur ve de tutkularından, açgözlülüklerinden, dünyadaki türş yüzlü yaşamdan kendilerini artırırlar. Aferin, zamanında tarlayı ekmeyi de savsaklamazlar.

Gandhi burada kendi ilkelerine uyduğu için hapse düşen militanların ailelerini de bağrına basar. Sık sık da erkek ve kız çocuklarına, bir arada, dersler verir. Bunun için hiçbir okul kitabı kullanmaz. Kitap, kendi deneyleri ve başından geçenlerdir.

Lanza del Vasto ashramın kapısında kanat adına hiçbir şeye rastlamamıştır. Rüzgar bir delikten giriyor, öbür delikten çıkıyor. Kuşlar da içeriyi, yedi-dokuz, denetimden geçiriyor. Kulübede eşya diye birşey de yoktur. Sadece duvardaki

bir oyukta Kuran, İncil, Hintlilerin kitabı Bhagavad Gita ve de L'Ímitation de Jésus-Christ* görünüyordur.

Biz bunları sıraya dizip anlatmıyoruz. Çekirge sürüleri halinde şurdan burdan sızıp gelmiş binlerce insan karşısında Efendimiz mikrofonsuz ve hoparlörsüz konuşur. Dil uzluğu, laf ebeliği göstermeye de kalkışmaz. Söyleyeceklerini en sıradan sözcüklerle kokulandırır. Yani doğrudan doğruya yapılacak işlere kürek çeker. Ama içtenliği yüzde yüzdür. Bu da onu iyisinden çoşturur. Pandit Nehru onun için: "Ortaçağın Katolik ermişleriyle pratik düşünceli bir önder karmasıydı." diyecektir.

Gandhi arkasız terlik örneği anlatımlara da yüz vermez. Aynı kesinlemelere dört bir yandan el atarak sözlerinin aydınlığını artırmaya çalışır. Bir tümceyi yinelemek gereğini duyduğu vakit de, söze ya "Bu yüzden" ya da "Demek ki" gibi, pitik pitik gül fidanlarına el atar. Böylece en yufka akıllıların kafalarına bile sözlerini çivi gibi çakar. Ona göre değersiz insan yoktur. Herkes bir varlık gösterebilir.

Gandhi'ye, yakınları Babu-ci adını takmışlardır. Bu, hem baba, hem de ağa anlamına gelir.

Babu-ci sofrada herkese yemeği kendi dağıtır. Yemek, çokluk acı otlar, pirinç, esmer şeker parçası, kara ekmek ve de taze tereyağından oluşuyordur. Yani tümü taze ve baharsızdır.

* L'Ímitation de Jésus – Christ (İsa'ya Öykünme). Dört ciltlik bir kitaptır. Anlaşılır ve canlı bir Latince ile yazılmıştır. Bir din adamının ruhsal yaşamı için öğütlerden oluşmaktadır. Kimin yazdığı bilinmemekle birlikte Paris Üniversitesi Rektörü Jean Gerson, ya da Keşiş Thomas ya da Verceil Rahibi'nin elinden çıktığı sanılmaktadır.